

ABONAMENTUL:

Pe un an . 28.— Cor.
Pe jumătate an 14.— "
Pe 3 luni . . . 7.— "
Pe o lună . . . 2.40 "
Pentru România și
străinătate:
Pe un an . 40.— franci.
Telefon
pentru oraș și interurban
Nr. 750.

ROMÂNUL

REDACTIA
și ADMINISTRATIA
Strada Zrinyi Nr.1/s

INSERTIUNILE
se primesc la admini-
strație.

Volumite publice și Loc
deschis costă șirul 20 fii.
Manuscrisurile nu se în-
napoiază.

Furnisorii armatei.

Arad, 11 Octombrie.

Unul se numește cu grandetă: „furnisorul armatei” și iscălește cu siguranță: Moritz Klein. „Domnii” aceștia, adunați din toate unghiurile lumii ca un neam de lăcuste pe un plai bogat, ajunși prin rafinerie, ploconeli și umiliri, furnisorii armatei, ar fi trebuit să fie oameni cinstiți, ba chiar să aibă un caracter hiperideal. Căci ne rugăm de iertare, furnisorii armatei furnizează însăși viața, căci pentru o armată modernă muniția morală nu este mai pe sus decât cea materială. Ceeace furnizează așanumiții „dispenzați”, asigurându-li-se profit foarte onorabil — grâu, carne, zahăr, cizme, cai, postavuri, sunt nu numai obiecte, ci toate la un loc, pot forma spiritul unei armate. O cohortă flămândă de legionari n'ar fi putut miciodată lua parte în luptele strălucite ale lui Africamus, ori Spartacus, cu mari șanse de reușită. Ca să generalizăm din istoria armatelor moderne: dacă Napoleon la 1812 ar fi fost în stare să-și alimenteze armatele îndeajuns, poate astăzi Polonia ar fi o provincie franțuzească. Spiritul armatei îl formează nu numai forțele centrice intelectuale, ci și situația materială în care se află. Soldatul german este soldatul cel mai energetic al lumii, pentru că după buletinul statului major i se dau nu numai arme, gloanțe, lecturi și galoane, ci zilnic 800 grame carne, 250 grame lapte, 80 grame unt, 400 grame pâine (va se zică de două ori atâta carne ca pâine), 80 grame ceai, 20 de bucăți de zahăr, — iar pe lângă meniul copios, li se mai as-

gură ființa prin nenumărate invenții practice și folositoare: postavul hainei soldatului german este exemplar, mult mai fin decât acel din Suffolk, Glasgow și Kennaport U. St. A. bocancii sunt făcuți din piele de porc și vită; căptușiți cu hârtie împotriva sudorii și ghețului, aceste sunt numai câteva exemple din organizația ce duce la perfecție a unui militarism. „Militarismul artistic”, care se poate numi al Germanilor ș-a ajuns apogeul, pentru că furnisorii armatei din Germania au fost dela început considerați ca funcționari de stat, activitatea lor a fost strict supusă comandaturii militare. Astfel relativ cele mai puține potlogării s'au făcut de către furnisorii armatei în Germania. Nu știm, a cui va fi recordul conducerii în constatarea tristă că războiul nu este în stare să facă numai oameni cinstiți, statele beligerante își vor avea doleanțele private împotriva furnisoriilor armatei, ca să nu amintim numai scandalurile recente din Franța și Rusia, iar de un timp încoace: decând judecătoria îi înhață de sus — pe mișei zuluțați, se poate vorbi de sam-sarlăcurile și traficurile meschine ale furnisoriilor armatei noastre. Suntem în toiul proceselor intentate împotriva gheșefțarilor — am comite un act de inoportunitate, să ne ocupăm, din punctul de vedere al individualismului cu activitatea acestor pirați, cari furnisau cizme cu talpă de hârtie armatei, tot atunci când milioane și milioane își furnisau trupul și tinerețea în tranșee, ca să apere cu viața lor rumenă scadența unei polițe pentru cămătarul rămași acasă, ori siguranța unui buton în urechea unei femei de rassă. Sunt anumite categorii între oameni, pe cari Lombroso le clasifică după fizicul lor. Dar școala

lui Lombroso are bănci goale, căci ne-am convins deja că a pune orice pungașie în detrimentul histologiei este o ipocrizie savantă. După vechiul proverb românesc: Din câne nu vei face untură! Sunt oameni, cărora războiul nu le înseamnă absolut nimic. Minoritatea aceasta infimă, ca valoare, n'a încercat nici de astădată să se enerveze pentru gafele unui altruism mincinos și laș. Minoritatea aceasta, veselă și hrăpăreață și foarte gureșă, ca un cuib de ciori, a năpădit ogoarele „furnisării” pentru armată și ș'a început activitatea,

Da, susținem cu deplină încredere și convingere că, numai sufletele unor desrădăcinați, numai ahasverii și mișei au putut săvârși atâtea crime revoltătoare în războiul actual, numai ei, anonimii și nerușinați, numai hrăpăreții necunoscuți și-au adus și astăzi aminte de piurii de sânge și de lacrimile fraților noștri aflători sub drapel și le-au furnisat: cizme cu talpă de hârtie, postav, ce pare a fi paijen, cafea, nisip cules

Blestem pe capul celor, ce ne înșală armata, căci periclitează existența nu numai a celor 600 de mii de soldați români, ci și spiritul armatei noastre glorioase. Vedem însă, cu mare mulțumire, că guvernul începe să-și expieze păcatele de-a suspicioana și a dubita numai în sinceritatea Românilor, și cu energie draconică, îi strivește la pământ pe acei, cărora patria nu le înseamnă nici astăzi mai mult decât o straiță pe spate

Fotografia în serviciul culturii noastre.

Sportul fotografiei este și la noi Românii destul de împământinit pentru a-l putea înrola între armele culturii noastre. În parte s'a și făcut ceva ca să amintesc numai propaganda pentru minunatul nostru port național, prin ilustratele edate la Arad, Caransebeș etc. Puțini dintre amatori voesc însă să știe că aparatul ce-l au în mână poate servi nu numai pentru consumarea plăcilor costisitoare, nu numai pentru a eterniza toți cățelușii și pincele vecinilor, ci în mâni bune poate și trebuie să devină factor în avântul nostru spre lumină.

Și pentru aceasta amatorii noștri să fie convinși că nu trebuie numai decât să călătorească la Italia sau la Constantinopol ca să vază ceva, să găsească „motive”. O, cât sunt de demni de compătimire acei orbi cu sufletul, cari nu văd comorile de frumseță, cari în fieștecare sat românesc stau gata să-ți desfăteze inima.

Seara când în pături plutește fumul lenes peste sat, Dumineca când miroasă ulița a călăpăr și lemn domnesc, pe unde trec mândrele la joc zdrăngănind galbenii, la morminți unde fâlfăie jalnic steagul din năframe, de pe crucea vopsită vinet la căpătâiul mormântului nou să-

pat, la sezători, la vrăjitoare, la fântână — și unde nu este poezie la sat?

Căți cunosc întreg pământul locuit de Români, dintre aceia cari au pe masă în salon „amintiri” din Venezia și Constantinopol, pe cari le țin acolo bagseama pentru ca să fie asigurați că oaspeții observându-le se naște numai decât ocaziunea de a istorisi sub microscop „cura” sau „vilegiatura”?

Și fixarea icoanelor din viața noastră românească este ceva mai mult ca sport. Este o plăcere pentru amator și mare serviciu pentru cultura noastră; căci furca și fusul și războiul cu cea mai bună descriere în muzeu, nu va istorisi strănepoților aceea ce fotografia fixează. În câteva cuvinte să explic și pentru ce sunt convinși că munca amatorului este mai prețioasă din punctul de vedere științific.

Ilustratele edate în Caransebeș și o filă din „Albumul cusăturilor și țesăturilor românești” reproduc porturi românești. În special fila amintită are chiar pretenții științifice. Fotografiiile au fost executate (în toate înțelesurile cuvântului) de mână profesionistă, ceea ce constată numai decât din mobilierul care la bănațeană își ajunge apogeul. Nu mai vorbesc de ilustratele cu porturi fantastice românești..., adevărate modele pentru carneval uneori.

Să mă scuze damele fotografiste, dar o spun asta în interesul culturii adevărate. Și în ilu-

„Le Tournant”

Situația în Balcani.

Sub titlul „Le Tournant”, ziarul „L'Indépendance Roumaine” publică următoarele într'un articol de fond:

Problema balcanică, sau mai bine zis orientală, este la o cotitură. Ultimatum-ul rus către Bulgaria și cererea adresată dlui Venizelos de ministrul Franței dela Atena, de a se permite o debarcare de trupe franco-engleze la Salonic — sunt indicații precise că punctul culminant al conflictului european s'a apropiat și că în lipsă de un revirement, puțin probabil acum, noul front de luptă, poate cel mai principal, se va desfășura în peninsula balcanică.

Rusia cere ca Sofia să rupă în 24 de ore relațiile cu puterile centrale și să-i concedieze pe ofițerii austriaci și germani cari servesc în rândurile armatei bulgare. Și nu-i echivoc; dacă nu se supune Bulgaria, în curând tunul rus va răsuna la Varna.

Dar și o altă primejdie îi amenință pe vecinii noștri dinspre vest. Judecând după textul răspunsului dlui Venizelos către d. Guillemain, Grecia înțelege să-și mențină neutralitatea, și va protesta împotriva trecerii trupelor străine pe teritoriul său. Dar nu s'a spus expres, că se va opune cu arma în mână. Dacă Grecia nu participă la campania care va începe, dacă nu vine în ajutorul Sârbilor alături de aliați, guvernul dela Atena se va afla în fața voinței celui mai tare, și atât.

Acțiunea Quadruplei în peninsulă are deci un caracter preventiv; ea se produce înainte ca Bulgarii să fi făcut vre-un gest ofensiv, înainte ca Austro-Germanii să fi început campania împotriva Serbiei. Au astfel șansele să ajungă la timp și să lovească cu efect planul adversarilor.

Oricât de mari ar fi resursele sale de oameni și de material, Quadrupla va lua, poate, trupe de pe frontul Dardanelor pentru a transporta cât mai mulți soldați la Salonic, dacă protestația greacă rămâne platonice, sau la Dedeagaci unde Bulgarii au făcut mari pregătiri. Pare că mobilizarea bulgară a vizat mai puțin pe Sârbi, împotriva cărora vor opera Austro-Germanii, decât marșul aliaților prin peninsulă.

Presă franceză remarcă că atitudinea Bulgariei obligă pe Quadruplă să ducă forțe pe un nou front, dar că îi deschid în același timp un alt drum spre capitala turcă. Viitorul va spune dacă drumul prin Tracia va fi mai ușor decât cel prin Gallipoli. În orice caz ofensiva franco-engleză dela Dardanele va trece acum pe planul al doilea.

strațiunile aceste trebuie să observăm verismul strict dacă voim să ajungem un nivel oarecare. Cine ar vrea din ilustrate să se informeze asupra porturilor noastre azi, l'a bătut sfântul. Așa se face apoi că ilustratele astea nici nu-și ajung scopul (pe care poate nici nu-l au încă?) de a atrage atențiunea lumii asupra diferitelor manifestațiuni ale vieții românești.

Atunci însă când amatorii noștri vor cutreera satele și vor aduce pe seama muzeelor, revistelor ilustratelor etc. icoane nu înscenate, ci veritabile românești, va fi și ochiul rafinat și ochiul laicului îndestulit și efectul nu va întâzia.

Pe la muzeele noastre se adună fotografii cu porturi și scene din viața noastră, rămâne ca amatorii să lucreze sistematic atașându-se b. o. intereselor muzeului central al „Astrei”. În fiecare despărțământ sunt amatori și dacă aceștia ar fotografia porturi și scene din viața românească numai pe teritoriul despărțământului trimițându-le prin directori centrali, am ajunge fără a cheltui, la un album care ne-ar face onoare.

Și cum cei mai mulți amatori sunt tineri studenți și studente, nu mă îndoiesc că atunci când Astra ar adresa un apel, toți vor sări întru ajutor cu avântul care caracterizează tinerimea noastră. Să ne strângem bine rândurile!

Al. S. Iorga.

O mare expediție ca aceea pe care o prepară azi Quadrupla în peninsula balcanică cere vaste preparative; debarcarea, chiar când nu se face sub focul inamicului, cere timp. Drumul de fier Salonic-Niș are linie simplă, încât trupele Quadruplei, chiar de-ar lucra cu cea mai mare lufală, vor avea nevoie de câteva săptămâni pentru a putea să se opue Bulgarilor, sau Austro-Germanilor.

Ne apropiem de punctul cel mai dramatic al conflictului; poate, pe pământul Macedoniei se va da lupta națiunilor, ale cărei consecințe vor fi mai decisive pentru bătrâna Europă decât ale luptei de lângă Lipsca de acum un veac.

Presă română și acțiunea Bulgariei.

În vreme ce zările guvernamentale din București privesc cu calm și liniște evenimentele din Bulgaria, și nu văd în acțiunea militară bulgară nici un motiv de îngrijorare pentru interesele României, din contră zările intervenționiste, cari propovăduiesc mereu războiul, — văd în alăturarea Bulgariei de puterile centrale o periclitate a intereselor românești, și o zădărniciere a realizării idealului național.

Spre orientare, reproducem aci câteva aprecieri din presa română în legătură cu evenimentele din Bulgaria.

Ziarul „L'Indépendance Roumaine”, oficiosul francez al guvernului român, scrie:

„Ruperea relațiilor diplomatice între Bulgaria și împătrita înțelegere este de sigur prologul celui mai grav capitol din războiul mondial. România trebuie să-și păstreze calmul de săvârșit. Cu cât toți sunt mai moderați și mai liniștiți, cu cât guvernul e sprijinit fără nici o rezervă în apărarea intereselor naționale, cu atât e mai bine pentru România”.

Adevărul, în articolul intitulat „Atitudinea bulgărească” scrie:

„Bulgaria a mobilizat pentru ca în clipa când Nemții vor da asalt Serbiei dela nord, ea să-i dea dela sud, asigurată fiind, că România nu se va mișca: România nu se mișcă fiindcă este înțeleasă cu puterile centrale și așa fiind, ea nu mobilizează, fiindcă voințe să dea concurs Nemților.

D. Radoslavoff avea dar perfectă dreptate când a mobilizat, ceea ce n'ar fi făcut, dacă ar fi știut că mobilizarea bulgară era să fie pentru România un caz de război. Sub vorbele silitane ale dlui Brătianu, toată lumea trebuie să înțeleagă ceea ce este, că România este legată cu dubla alianță, pentru a nimici sforțările împătritei înțelegeri.

Faptul caracteristic al dlui Brătianu că n'a mobilizat — este descoperirea atitudinii lui, aceea de a merge cu puterile centrale”.

Iar Epoca sub titlul „Bilanțul guvernului — falimentul țării”, scrie:

„De sigur este la mijloc o greșală gravă și nepermisă din partea guvernului român, o înțelegere superficială a situațiunii ce se creiază prin mobilizarea Bulgariei și prin ofensiva austro-germană contra Sârbilor.

Sunt unii cari cred că mobilizarea n'ar fi în legătură cu ofensiva austro-germană, și prin urmare n'am avea de ce să ne alarmăm și să cerem intervenția României.

Însă mobilizarea bulgară chiar de n'ar merge mai departe, are un efect colossal asupra situațiunii strategice a Serbiei, pentru că aceasta este nevoită, din cauza prezentei trupelor bulgare la frontiera ei, să detașeze în mod preventiv, o parte însemnată din trupele sale atât în Macedonia cât și pe linia Timocului, pe unde s'ar putea întâlni armata bulgară cu cea austro-germană.

Iată ce n'a văzut guvernul în simpla mobilizare a Bulgarilor. Iată pentru ce am fost îndreptățit să conchid că dacă țara este pregătită militarmente și se poate mândri cu armata ce are, nu se poate mândri, din nenorocire și cu cei cari conduc țara în niște momente așa de solemne și de hotărâtoare pentru siguranța și viitorul acestei țări”.

Anglia și Ungaria.

Sub acest titlu „Pester Lloyd” publică pe patru pagini o foarte interesantă polemică între primul-redactor al ziarului englez „Morning Post”, d. Vészi primul-redactor al lui „Pester Lloyd” și d. Yolland, profesor de limba engleză la universitatea din Budapesta.

Scrisoare deschisă către profesorul Artur B. Yolland.

Dragă domnule Yolland!

În cursul petrecerii dtale în Anglia al fost atât de amabil să-mi trimiți din când în când articole despre situația din Ungaria, pe cari eu le-am citit cu cea mai mare plăcere și dintre cari unele le-am și publicat. Știam că dta, deși englez din naștere, ți-ai legat soarta de o națiune pentru care eu am avut totdeauna cea mai mare admirațiune. Eu am în Ungaria mulți prieteni și însuș am trăit în Ungaria. Am admirat și admir încă extraordinara destoinicie a națiunii, care în mijlocul celor mai mari dificultăți a știut să lupte — și nu fără rezultat — ca să fie stăpână pe soarta sa. Amândoi vorbeam cu deplină simpatie și în deplină înțelegere despre cauza tristă a Ungariei. Eu am publicat în „Morning Post” din 6 Martie al acestui an un articol al dtale, în care spuneai următoarele: „Poporul maghiar deși la aparență pare foarte liniștit, n'are nimic comun cu politica mondială a imperialismului german; el e obosit, dar nu sleit. Soldații lui, cari sunt între cei mai buni luptători ai Europei, nu-și mai ascund displăcerea că trebuie să lupte pentru interese străine”. Aprob și eu această părere, precum și aceea ce ai spus-o în „Morning Post” dela 22 Ianuarie. Dta spuneai: „Știm, că deja la începutul războiului finanțele Ungariei erau epuizate. Totuși ni se pretinde să credem, că Ungaria e gata să ducă războiul până la sfârșit. Austria a urmat mereu politica de a face cerșitor din Ungaria, pentru ca apoi să o subjuge. Acesta e adevărul istoric, iar scriitorii englezi, cari spun, că elementele maghiare au controlat totdeauna politica externă a Austriei și cari îl privesc chiar pe contele Tisza de căpetenie a partidului războinic, ar face mai bine să-și evoce în memorie, că anexiunea Bosniei, în 1908, în realitate a fost o lovitură împotriva Ungariei. Aceasta comportă în sine doar trialismul, iar trialismul înseamnă excluderea Ungariei dela mare”.

Dta îți vei mai aduce aminte, că în convorbirile noastre despre Ungaria amândoi am regretat că între popoarele beligerante singur Ungaria se găsește în situația extraordinară a se teme mai mult de o biruință decât de o înfrângere. Când scriu aceste, am înaintea mea două articole, despre cari dta pe dreptul faci amintire, că nu le-am publicat. tDa poate ai uitat cuprinsul lor. Scot din ele câteva citate, pentru ca să arăt că, câtă vreme eu am rămas statornic în admirația mea pentru Ungaria și în dorința să văd această țară eliberată din impasul, care i-ar putea aduce peirea, dta, călătorind în Ungaria, pare că ți-ai schimbat părerile. Un articol al dtale e intitulat „Monsieur Ionescu și contele Tisza”. Admit sincer, că în acest articol dta mănuiești brav sabia pentru patria dtale adoptivă. Despre contele Tisza, pe care dta îl admiri așa mult, spui: „Știm că contele Tisza a stat așa de departe de partidul războinic din Viena ca Londra de Peking. El a recomandat mereu moderare și nimic n'a stat mai departe de intențiunile lui decât să provoace războiul, fie cu Serbia, fie cu o altă țară. Ideia războiului european o ura chiar cu desăvârșire”. Intreg articolul are tendința să arate, că războiul a fost o greșală, iar contele Tisza, dacă ar fi avut numai cât de cât puțința, ne-ar fi scutit de el. Totuși, dta par'că uita că contele Tisza a fost atunci prim-ministru și deci are parte și dânsul la redactarea notei către Serbia. În aceste articole deloc nu e arătat, că dta ai aproba alianța Ungariei civilizate și bărbătești cu o națiune, care a scufundat „Lusitania” și s'a folosit de gaz și foc pentru ca să-și nimicească dușmanii. De fapt, aversiunea, căreia ai dat expresiune, față de grozăvenia atrocităților germane a rămas în memoria mea ca revolta justă a unui om cinstit.

Al doilea articol al dtale, pe care după cum îmi amintesc, nu l'am putut folosi din lipsă de spațiu și pe care deasemenea îl am înaintea mea e intitulat: „Ungaria, Austria și pacea”. În acest articol spui: „Ungaria e un regat independent, aliaț cu Austria prin pactul din 1867. Ungaria nu dispune de mijloace, pentru ca să influențeze politica internă a aliatului său. În Austria, Germanii sunt în minoritate, în Ungaria sunt în majoritate Maghiarii.... Deplin independentă, încât privește afacerile ei interne, Ungaria e indisolubil împreună cu Austria prin persoana monarhului și dispozițiunile pactului.... Ungaria e necesităță deci să se acomodeze hotărârilor ministerului de externe din Viena”.

Natural, că trebuie să recunosc în mod loial, că în expunerile dtale accentuezi că supunerea Ungariei Austriei e un lucru, de care mereu trebuie să ținem seamă. Și dta amintești exemple despre cavalierismul cu

care Ungaria și-a împlinit totdeauna datorile, cari aveau de scop nimicirea ei proprie. Continuând, dta spui apoi privitor la chestia păcii următoarele:

„Ungaria fără îndolală își dă osteneala pentru pace, pentru ca să-și cruțe poporul de continuarea suferințelor, pe cari a avut să le îndure”. Citez acest pasaj din articolul dtale, nu pentru ca să-ți dovedesc nestatornicia; dimpotrivă mai curând vreau să recunosc statornicia dtale într-o privință, în ce privește admirația dtale pentru țara, în care trăiești acum. Dar și afară de aceasta, am dorit să dovedesc, că părerea pe care ai avut-o când erai aci, diferă esențial de cea pe care ai pus-o în coloanele lui „Pester Lloyd”.

Dta ai tras la îndolală autenticitatea telegramelor pe cari noi le primim din Budapesta. Gândesc, că aceasta trebuie să rămână în litigiu între noi și dta. Dta spui, că țe-ai convins despre incorectitatea acestor rapoarte telegrafice. Mă tem, că iasus dta ai fost rău informat.

Spunând-o pe față: eu sunt prieten Ungariei. In cei dintâi ani ai deceniului 90, într-o conversație cu cancelarul Austriei insistasem, că chestia de naționalități s'ar putea rezolvi mai bine, dacă naționalitățile li s'ar face traiul cât se poate mai ușor și mai teric, în consecință ele n'ar mai arunca nicicând priviri dincolo de granițe, având dorințe de a fi eliberate. Nici când nu voi uita răspunsul ce mi l'a dat cancelarul: „Aprob pe deplin părerea dtale, dar vor trece 60 de ani, până când poporul meu va accepta această concepție”. În actualul timp critic relațiile se desfac, sau se consolidează. Dta afirmi că războiul a întărit legăturile dintre naționalități și Maghiari. Incât mă privește pe mine, vreau să-ți cred, deși nu pot să retac, că eu am auzit o altă afirmare ce diferă cu totul de a dtale, pe care o dețin din sursă față de care trebuie să am toată încrederea. Dar fie cum spui dta sau fie cum spun informațiile mele, despre aceasta vom câștiga cunoștințe mai amănunțite în cursul războiului.

Concepția, pe care am accentuat-o totdeauna în fața dtale, și cred că nu fără rezultat, a fost, că Ungaria va pierde mai mult prin o biruință, decât prin o înfrângere. Dta ai perzistaș asupra faptului că Ungaria e regat independent. Ei bine, dacă s'ar slobozi asupra lumii nenorocirea unei victorii a forțelor germane ce va fi atunci cu Ungaria? Ungaria va fi legată la carul Austriei și al Germaniei întocmai ca și cănele îndrăpntul carului măcelarilor. Dacă Germania va pleca, trebuie să plece și Ungaria, dacă Germania va fugi, va trebui să fugă și Ungaria și când se va opri Germania, va trebui să stea pe loc și Ungaria.

Cu prilejul petrecerii mele în Ungaria nicicând n'am aflat aci vre-o însulețire pentru Germania. Imi aduc aminte, că în 1894 am întreat în Budapesta pe stradă pe un domn în limba germană, cum știam mai corect, care drum duce la otelul meu și imi aduc foarte bine aminte, că el mi-a arătat spatele și întorcându-și capul m'a întreat peste umăr: „Ești dta German?” Când i-am spus: „Nu, eu sunt Englez”, a insistat cu cea mai largă politețe, ca să-l permit să mă însoțească până la otel, pentru ca să-mi arate drumul, care duce acolo. Și imi aduc amintede un prânz la otelul „Hungaria” pe cari și-au exprimat dorința mie și câtorva prieteni, venind pe o mică luntre, să ne dorească călătorie bună în drumul nostru dela Viena la Marea Neagră. Am păstrat amintirile cele mai bune amabililor prieteni ospitalieri și bravilor sportivi. Aceste și alte amintiri despre amabilitățile cu cari am fost întâmpinați în Ungaria au trezit în mine simpatii pentru această țară și am și făcut totdeauna tot ce mi-a stat în putere pentru ca să ajut cauzei Ungariei. Iar acum ne găsim în războiu, unul contra celuilalt.

Permite-mi, dacă primul-redactor al lui „Pester Lloyd” va fi așa de amabil, să publice această scrisoare, să arăt poporul maghiar ambele alternative în fața cărora se găsește. Una e victoria forțelor germane, iar cealaltă e victoria împătritei înțelegeri. De sine înțeles, noi nu ne putem închipui o victorie a forțelor germane, o credem de absurditate, deoarece noi suntem hotărâți, ca să dăm cel din urmă șiling și cel din urmă om, înainte de a ne preda. Dar oare perspectivele Ungariei sunt mai bune? Eu sunt de părere că Germania luptă încă și jertfește singur numai pentru o „pace remis”. Imperiul german nu mai are speranțele de biruințe, pe cari le-a avut când a intrat în războiu, iar Ungaria, trasă ca un căne după car, merge înainte prin pădurile Carpaților, prin țara munților Trient și Craina, luptând mereu grandios — cum ar fi putut-o profeti fiecare, care cunoaște această țară — și toate aceste pentru ce? Pentru ca după războiu să fie larăș în apagul Germaniei și Austriei, pentru ca să zică da, când Germania va zice, da și să zică ba, când Germania va zice ba, Merită aceastăoare jertfa pe care o aduce Ungaria? Cunosce credința Ungariei față de prietenii săi,

dar și credința e ca amorul, câte odată oarbă. Că Ungaria e oarbă pentru interesele sale, imi pare un lucru asupra căruia nu mai mă indoiesc.

A doua alternativă e biruința împătritei înțelegeri. Față de Germania nu putem avea nici o milă Da, am putea însă compătimi Ungaria, deoarece fiecare bărbat de stat știe, că țara aceasta totdeauna a fost legată îndrăpntul carului. Există chiar o șansă că chiar din o înfrângere va răsări o adevărată Ungarie independentă. Având o desvârșită independentă, care să o câștige nu e o imposibilitate, Ungaria se va putea desvolta într-o măsură, cum în trecut nu se putea imagina. Până acum acest popor bărbătesc a fost încătușat de Austria decadentă și de Germania

Germania are lipsă de armata Ungariei pentru carne de tun — și pentrece? Pentru interesele Ungariei? Există în Ungaria vre-un bărbat cu judecată sănătoasă și trează, care să nu se fi îngrozit în adâncimea sufletului său la gândul victoriei germane? În lunile mai recente, Germania a desvâlit în presa ei lămurit lumii întregi, ambițiunile ce le nutrește privitor la statele balcanice. Indubitabil, că revelațiunea acestor ambițiuni are menirea să influențeze pe unele din statele balcanice, dar nu există nici un motiv ca să dubităm, că aceste ambițiuni sunt expresia adevăratei politici germane. După aceste desvâlituri puterea adevărată a Germaniei e în Orient. Probabil, că scumpii ei aliați, Turcii, vor fi înduplecați să se aservească grației blânde a imperiului german. E regretabil că, în aceste desvâlituri nu putem găsi nimic exact cum va fi tratată fiecare țară. Dar fiecare, dintre acei cari cunosc pe Prusieni, știe, că aceasta are singura semnificație că: Bulgaria, România, Serbia, Grecia — sau Ungaria — în cazul unei victorii germane nu vor fi altceva decât simple mari principate fără drept de deliberație asupra sorții lor și fără nici o politică, afară de cea dictată din Berlin. Apoi, să luăm cazul unei „păci-remis” care, ceea ce eu afirm cu tărie, e unica fîntă pentru care mai luptă Germania și ce ea mai speră acum, — ce înrăurire va avea aceasta asupra situației Ungariei? Austria, pe mulți ani un instrument al Germaniei, va fi sclavul plecaș al acesteia, iar noi vom fi martorii unui al doilea fel de pact cu împăratul Austriei ca supus al împăratului german. Unde e viitorul Ungariei într-o astfel de combinațiune? Somez pe fiecare patriot ungur să cugete asupra acestei probleme. Nici când n'am experiat în Ungaria cu prilejul vizitelor mele vre-o mare admirațiune pentru Prusieni; de fapt mi s'a părut totdeauna că există un antagonism direct între ideile celor din Ungaria, cari totdeauna au fost gentilemeni și a Prusienilor, totdeauna brutali. Cred a-mi aduce aminte de o instrucțiune ce a primit-o opera regală din Budapesta, care interzise artiștilor să cânte în limba germană și am amintirea mai ștearsă despre un teuton gras cu o grandioasă voce, care își vărsa sufletul într-o italiană grozav de pocită. Ce comunitate există între cei din Ungaria și Prusieni? Priviți numai tratamentul străinilor internați. În Ungaria, Englezii au fost tratați așa cum tratează un gentleman pe un adversar nenorocit, iar noi ne-am străduit să plătim cu acelaș ban. Germania s'a purtat brutal și cu cruzime. Pressa maghiară s'a declarat cu severitate și hotărât împotriva nebuniei cum a fost cazul cu „Lusitania” și multă vreme nici n'a voit să creadă povestirile despre întrebuintarea gazurilor asfixiante de către Prusieni, cum nici eu nu-mi pot închipui, că un regiment să se deosească până la întrebuintarea astorfel de arme de luptă.

Peste cruzimile, pe cari dta le atribui țarei mame a dtale, mai bucuros trec cu vederea. Admit că situația dtale ca cetățean al unei țări care se află în războiu cu țara mamă a dtale, e foarte grea și așa fi înțeles și așa fi știut prețui țacerea dtale. Dar nici un om, cu atât mai puțin unul din Ungaria, nu poate admira pe acela, care părăsește atât de ușuratic tradițiunile, în cari a crescut, de dragul unei țări, al cărei cetățean a devenit într-o etate înaintată. Permite-mi să-ți spun câteva adevăruri, pe cari, pe cinstea mea, doresc să ți le prezint. Ele nu vor întâmpina crezare din partea dtale, dar dacă primul-redactor al lui „Pester Lloyd” va admite publicarea acestei scrisori, sunt sigur, că ele vor întâmpina crezare din partea celor din Ungaria, cari încă mai sunt de părere, că Englezul chiar și în războiu spune adevărul.

Ne găsim în a 14-a lună de războiu. Ni s'au impus grele încercări și am adus jertfe; am simțit nenorocul aliaților noștri, dar noi ne găsim încă la început. În patrie n'am auzit niciodată, dela nici un om, fie el chiar muncitor, să rostească cuvântul: „pace”. Singur sunt ștufeiat de unanimitatea rasei britanice, ca războiul să fie continuat până la sfârșitul victorios, iar noi avem rezerve de oameni enorme, intacte și bani, cari vor trebui să ne aducă victorie. Nu ezitez să spun că Germania știe aceasta și e gata să încheie o pace status-quo. Dar nu se va încheia nici o pace status-quo, câtă vreme mai trăiește un om în Anglia și câtă vreme mai este un font sterling în vistieria statului englez. Noi suntem

decisi să zădărnici încercarea de a prăstifica Europa și singurul lucru, ce il regret e, că în această străduință nu avem în ajutorul nostru Ungaria, care ar trebui să fie de partea noastră.

I am

Yours truly

H. A. Gwynne.

Germania și România.

Ziarul Riva întemeiat la București de legatia Germaniei al cărei organ oficios este, publică interesante declarații, evident inspirate, asupra inențiunilor Germaniei față de România.

„Acordul turco-bulgar, — zice acest ziar, — este pentru România consecința cea mai importantă a războiului actual, pentrucă el este preludiul unui acord între Bulgaria și puterile centrale, pentru cari Bulgaria va înlocui România. Colaborarea României cu Austria și Germania este astăzi, după treizeci de ani, definitiv ruptă. S'ar putea da publicității tratatul, prin un consimțământ mutual, fără să intereseze cine a fost întâiul care a dorit acest tratat. Germania și-a pierdut timpul cu politica sentimentală față de România și Italia, însă acum la București se calcă pe drumul Romei. Iată de ce Germania este hotărâtă să abandoneze România pentru Bulgaria, care n'a cerut nimic Austriei și a încheiat acordul cu Turcia, Orice cooperatiune amicală cu România este terminată. Cooperatiunea cu Bulgaria este astăzi sprijinul căutat de Germania în Balcani.”

Serisori din campanie.

I

D. Dr. Emil Velciu, candidat de avocat în Arad, fiul venerabilului avocat d. Mihai Velciu, din Chișineu, a plecat pe la sfârșitul lui Iunie pe frontul rusesc cu rang de cadet al regimentului 2 din Glula. Aflăm acum că în lupte crâncene de pe granița galiciană la 13 Sept. a fost făcut prizonier de Ruși. De pe câmpul de războiu a trimis, indeosebi fratelui dsale, dlui avocat Dr. Romul Velciu din Arad, scrisori foarte interesante, presărate cu spirit, unele vorbesc despre umanismul războiului. Publicăm una pe neales:

Frontul rusesc, 29 August 1915.

Iubite frate,

Astăzi încerc să-ți scriu o scrisoare lungă, dacă-mi reușește, este noapte și trebuie să stau treaz și sperez să am liniște pe front ca să pot isprăvi scrisoarea. Până acum nopțile am avut de isprăvit lucruri grele, zilele ne odihneam ori aveam alte ocupații cari nu-mi lăsau timp să-ți scriu.

Îți scriu în „locuința” mea scrisoarea asta la flacăra de lumânare, desigur așa ca să nu observe Muscalii și să-mi dăruiască vre-o câteva granate ori alte bunătăți de aceste, și așa pe „coridorul” din fața „locuinței” proiectilele plesnesc, mai cu seamă aturisitul de dum-dum.

Avem poziție bună numai de n'am fi necesități să alegem altele mai puțin bune.

Dealtfel suntem în condiții bune, întreținerea, echipamentul ni-e în ordine, ziua ne rămâne timp să batem și cărțile, așadar nu-s mari diferențe...

Aici banul n'are preț: sau capeți sau revirezii, cu săptămânile nu dai nici un crețar din buzunar.

M'a atins foarte neplăcut moartea sergentului care trei-patru zile mai înainte servea în plutonul meu și un glonț stupid l'a nimerit tocmai în toiul datoriei. L'am îngropat frumos și am zis și o rugăciune pe mormânt. Nu-mi luați în nume de rău dacă voi medita puțin în scrisoarea mea asupra simțimentelor mici și mari ale oamenilor. În locul acesta misterios, în răpăit de puști și urlat de tunuri, pe timp posomorit și ploios, la lumina reflectoarelor, a rachetelor și a pistoalelor, aci unde omul impușcă calm pe cel din linia adversară, aci unde fiecare se bucură de succesele sale uci-

gătoare, deși între împrejurări normale ar pregeta să taie gâtul unui puiu de găină, aci unde serviciul reclamă cea mai mare rigurozitate cu inferiorii, aci unde omul cochetează cu moartea, unde gloante șuieră pe la urechi și moartea pânzește ne-sătioasă, aci există cele mai frumoase sentimente omenesti, în adâncimea sufletului nu vezi în inferior și dușman decât omul, aci înveți să prețuiești, să iubești viața, pe deaproapele. Și nu se poate îndestul regreta că acasă unde e pace, viață pașnică, de ce nu e dragoste între oameni, pentru ce este reavoință, invidie, pentru ce clevețesc, pentru ce caută să găsească în cellalt totdeauna numai răul, nu și ce e bun, — pentru ce aceste toate?!

Ar trebui să miște pe oricine grozăviile războiului ca să se întrebe de aceste lucruri.

Intr'un loc ca acesta, adăpat de sânge omenesc, sufletul ți-e mai curat ca după cuminectură.

II.

D. Dr. Romul Velciu a primit următoarea scrisoare dela d. I. Br. Păcurar, locotenent, care în prezent luptă pe frontul italian:

— 24 Sept.

Mult st. dle avocat,

Am primit corespondența postală. Vă mulțumesc pentru felicitare la avansarea mea, precum și pentru adresa lui Aurel (Aurel Raicu, fiul dlui dir. al „Victoriei” Sava Raicu, și cumnat dlui Velciu. — N. R.)

De două săptămâni încoace avem timp admirabil, s'a topit toată zăpada și dimineața e atmosfera clară, — avem o priveliște cât se poate de interesantă. Vedem marea cu orașele litorale începând dela Triest până la Veneția și șesul italian al râului Po cu orașele de pe el.

Acum ne pregătim de iarnă, ne facem colibe, căci trigul ce va fi pe aici de sigur e mai mare decât cel din Carpați.

Lui Aurel îi scriu astăzi. Câteva flori de-ale reginei trimiț aci pentru dna Dv. și Vă rog să i le predați împreună cu sărutări de mâni. Le-a trecut sezonul și n'am avut posibilitatea să culeg până acum din aceste.

Aseară la cină era să trec pe cealaltă lume. În apropierea mea, la 11 pași, a nimerit un granat dușman de ecrasit calibru 15 cm. și ca prin minune am scăpat teafăr, căci nu eram scutit de nici o acoperitură. Întrebați pe un specialist tunar ce primejdie însemnează o exploziune ca aceasta!

Multe salutări.

P.

Declarațiile dlui deputat dr. Teodor Mihali.

Cetim în ziarul „Ujság” din Cluj, nrul dela 10 Octombrie n. a. c.:

„Intorcându-se dela Budapesta, d. Dr. Teodor Mihali, deputat în cameră, președintele comitetului național, a petrecut în Cluj. Un colaborator al nostru a avut prilejul să vorbească cu distinsul politician, care a binevoit să-i facă declarațiile următoare:

— Înainte de toate trebuie să declar, că nu mă găsesc în situația să pot face declarații cu caracter oficial. Noi, partidul național, deja la izbucnirea războiului am făcut promisiunea că în decursul războiului nu vom iniția nici o acțiune în nici o direcțiune, ci vom suspenda orice activitate politică de partid. Actuala mea călătorie la Budapesta încă e lipsită de orice caracter politic, ea este în legătură numai cu chestii ce privesc societatea cooperativă „Hadi-termény”.

— Ce părere aveți dle deputat despre actuala atitudine a României?

— Actuala atitudine a României e urmarea naturală a situației generale a politicii externe. În prezent România stă neclintită pe baza neutralității, după cum totdeauna a stat neclintită. E firesc, că România, această insulă ce se află în marea turburată a războiului mondial, la aparență a reagat diferitelor curente, dar cu tot sgomotul și lărmălaia ea a urmat politica neutralității absolut stricte.

— Cum explicați d. deputat răsvrătirea străzii Bucureștilor împotriva noastră și mai ales cum explicați colosala agitație sgomotoasă împotriva puterilor centrale?

— Scopul dlui Take Ionescu și al partidului său, întocmai ca și al oricărei opoziție, este căderea guvernului. Guvernul dlui Brătianu a urmat fidel politica regelui Carol, care urmă-

rește menținerea relațiilor prieteniei de peste 30 ani cu Germania și monarhia. Guvernul Brătianu este prieten puterilor centrale, iar d. Take Ionescu și partidul dsale este adversarul guvernului, în consecință, el este totodată și dușmanul puterilor centrale cari se găsesc în relații de prietenie cu guvernul. Pretutindeni opoziția e sgomotoasă, iar strada mai curând dă ascultare strigătului, decât cuvântului mai domol, sfatului înțelept. Pretutindeni massa rămâne massă, iar massei nu-i trebuie argumente, ci rachetele cu mare flacăra a frazelor, și deja sângele începe să clocotească. Aici este a se căuta motivul dispoziției străzii. Pressa opoziției adresează și vrea să adreseze lovituri guvernului peste puterile centrale.

— Cum se explică faptul, că strada, care mai curând e stăpânită de sentiment decât de rațiune, cu atâta ușurință să arunce vâlul uitării pe trecut, ca atât de ușor a uitat răpirea Basarabiei și mai bine vrea să manifesteze împotriva puterilor centrale, cari n'au luat nimic României. Fiindcă așa-i că admiteți că aspirațiunea la Ardeal nu e serioasă?

— În general aspirațiunea asupra Ardealului nu e serioasă, aceasta este o utopie ce trăește numai în sufletul visătorilor bolnăvicioși. Dacă scopul României este să-și lărgească teritoriul, aceasta se îndreaptă numai către Basarabia.

— Pentru ce e atât de puțin sunătoare agitația în această direcțiune?

— Domnul meu, pasărea nu se prinde cu toba. Aspirațiunea către Basarabia e o concepție serioasă dar și justă. Conducătorii acestui curent sunt oameni ideal de serioși și corecți, dnii Petru Carp și Marghiloman, cari au și partid puternic. E evident, că România nu se poate aventura la acțiuni riscate; câtă vreme nu vede clară situația, ea nu poate începe un războiu contra Rusiei, dar după părerea mea niciodată un războiu româno-rus n'a fost mai aproape de realizare, decât tocmai în prezent.

— Ce părere aveți dle deputat despre activitatea dlui Vasile Lucaciu în Buourești?

— La vremea sa mă pronunțasem prin ziarerele maghiare în această chestie. De când d. Lucaciu e la presidiul Ligei, partidul național din Ardeal a rupt orice legătură cu el. De altfel d. Lucaciu nici nu e vre-un personaj important, iar asupra formațiunilor politice nu are nici cea mai neînsemnată influință. Din punct de vedere uman, nepatriotismul fostului preot al Șiseștilor e foarte ușor explicabil. Închipuește-ți un preot simplu dela țară, care deodată este aruncat în sfera de interese a două țări. Ce privește pe Octavian Goga, acesta are o altă explicație. Acesta în primul rând e artist, deci el nu poate fi luat sub aceeași critică, ca și buimăcitul preot al Șiseștilor. De altfel sub durată războiului d. Goga a avut o atitudine rezervată. Asta de sigur are la bază motive speciale.

— Ce părere aveți dle deputat despre opreliștea României a transitului de munițiuni?

— Eu afirm, că ea a permis transitul câtă vreme i-a fost posibil aceasta, dar se pare că înțelegerea, aflând acest lucru a amenințat-o pe România cu ultimatum, în cazul când aceasta ar refuza să închidă imediat frontiera. România n'a fost încă în situația să poată începe războiul împotriva înțelegerii, deci ea mai bine a rămas în neutralitate strictă. De altfel această chestie aparține de mult trecutului, întrucât în scurtă vreme drumul va fi liber până în Turcia.

Am reprodus în întregime după ziarul „Ujság” declarațiile de mai sus. Dorim însă ca d. Dr. T. Mihali să le confirme, deoarece noi avem unele bănuiele relative la autenticitatea acestor declarații.

PENTRU „ALBUMUL DECORAȚIILOR ROMÂNII”

nu uitați să trimiteți redacției „Românului” grabnic fotografiile vitejilor noștri și informațiunile necesare (locul nașterii, regimentul, vârsta și faptele răsplătite cu medalia respectivă).

† Baronul Urbán Iván.

Intr'un sanator din Budapesta, după o boală scurtă, dar grea, a decedat Sâmbătă noaptea prefectul orașului și comitatului Arad, baronul Urbán Iván în vârstă de 70 de ani.

Originar dintr'o străveche familie nobilitară tinerul Urbán Iván (născut în satul românesc Mănerău lângă Crișul-alb) încă la vrâsta de 17 ani și-a început activitatea publică în serviciul comitatului Arad. În anul 1868 a fost viconotar comitatens, iar în 1877 a fost ales suprefect în cercul central (Arad). În anul 1884 însă, volnicosul prefect de atunci Tabajdy Károly, l'a scos din funcțiune lăsând să se aleagă în locul lui o unealtă de a sa. Atunci Urbán Iván s'a mutat în comitatul Torontalului, unde s'a distins prin activitatea sa dezvoltată în serviciul societății pentru regularea apelor, al cărei președinte a fost.

În anul 1896 familia Urbán s'a reîntors în comitatul Aradului stabilindu-se la mosia sa din Șimand (în apropierea Chișineului.)

Urbán Iván fusese un fervent sprijinitor al politicii contelui Apponyi Albert, câtă vreme acesta făcuse opoziția bătrânului Tisza Kálmán. Când apoi în anul 1900 partidul lui Apponyi a fuzionat cu partidul liberal formându-se guvernul sub președinția lui Széll Kálmán, mort acum de curând, Urbán Iván a fost numit prefect al comitatului Arad, în care funcțiune a stat până la anul 1906, când după abdicarea ministrului prim, a contelui Ștefan Tisza, a renunțat și dânsul și s'a retras iarăși la mosia sa din Șimand. El părăsise de mult pe contele Apponyi și se făcuse entuziast aderent al contelui Ștefan Tisza, care după o izolare de 5 ani ajunsese cel mai popular bărbat de stat al Ungariei. La începutul anului 1910 Urbán Iván a fost numit din nou prefect al comitatului Arad, iar în anul 1912 Majestatea Sa i-a dăruit titlul de baron.

Baronul Urbán Iván a reprezentat în Arad și în comitatul Aradului o politică, pe care noi din cea mai patriotică convingere am combătut-o și o combatem. Dar baronul Urbán Iván a fost un contrar politic loial și cinstit. Ca administrator s'a distins prin o diligență neîntrecută, a cinstit adevărul și a iubit dreptatea. Milostiv din fire și cu convingeri creștinești adânc înrădăcinate baronul Urbán Iván a făcut bine, unde numai a putut. Războiul i-a întetit voința de a lucra, dar puterile fizice nu puteau răspunde zelului său sufletesc. Contrastul acesta între putință și voință i-a accelerat sfârșitul.

Mortul va fi adus la Arad, unde i se va face înmormântarea în chip vrednic de înalta poziție ce a ocupat și de stima generală, care l'a împresurat în viață.

Inmormântarea se va face Mercuri la orele 3 d. a. din palatul prefecturii.

Familiei îndoliată îi trimitem sincerele noastre condoleanțe.

Comunicate oficiale despre mersul războiului.

Biroul telegrafic ungar ne trimite spre publicare următoarele telegrame oficiale:

Budapesta, 9 Octombrie. — Se comunică dela cartierul principal:

Pe frontul rusesc: Dușmanul a continuat ieri cu mari forțe atacurile împotriva frontului nostru din Galiția și Volhinea, dar n'a obținut rezultat. În Galiția orientală a asaltat pozițiunile noastre ce se găsesc la sud de Prusike și la Buskanow. I-am respins pretutindeni. La est de Buzaz focul artileriei noastre a pus pe fugă un regiment de cazaci. Rușii au repetit atacurile și la Kremeniet, dar tot așa de fără rezultat, ca mai înainte. Până acum am împrăștiat, punându-l pe fugă, la sud-vest de Kremeniet regimentul de infanterie rusesc Nr. 140. Cu prilejul respingerilor reușite a atacurilor rusești pe teritoriul triumphiului de cetăți s'a distins mai cu seamă regimentul de infanterie Nr. 99 stând neclintit la locul său în tranșeele pușcate cu putere de dușman. Trupele austro-ungare și germane, cari înaintează spre nord dela Kolki, l-au aruncat pe dușman iarăși dincolo de râul Styr. Numărul prizonierilor, despe cari am aportat ieri, a sporit la 7000.

Pe frontul italian: Italienii, trimițând ieri înainte de ameazi trupe proaspete în luptă au reînnoit atacu-

rile în două rânduri împotriva pozițiilor noastre de pe platoul Vieregereuth. Prăbușindu-se aceste atacuri cu mari pierderi pentru ei, dușmanul n'a mai fost capabil să trimită înaintea mase de trupe mai mari. Singuratiche companii, cari au mai înaintat, le-am respins cu ușurință. Sectorul Vezena de pe platoul Lafraun a stat după amezii sub un violent foc de artilerie. Artileria dușmanului se arată iarăși și în jur de Flitsch. În sectorul Doberdo, între San Martino și Polazzo am împiedecat cu ușurință încercările de apropiere a aruncătorilor de granate de mână ai Italianilor.

Pe frontul sud-oriental: Trupele austro-ungare ale armatei generalului de infanterie Kövess au pătruns ieri în partea nordică a Belgradului și au ocupat cu asalt fortificația de apărare a orașului, citadela. Azi dimineață trupele germane și-au făcut drum spre conac, dinspre apus. Pe palatul regilor sârbi fâlfăie steagurile armatelor austro-ungare și germane. Dușmanul care păzea țărmul în sus și în jos de Belgrad a fost incapabil ca să-și țină locul față cu aliații. În Posavina sârbească și Maciva, trupele austro-ungare l-au respins pe dușman.

Berlin, 9 Octomvrie. — Se comunică dela marele cartier principal:

Pe frontul occidental: La nord-est de Vermelles a dat greș un puternic atac al Englezilor având ei mari pierderi. La sud-vest de comuna Loos un atac local al Germanilor a realizat un progres mai mic. În Champagne, Francezii, după o preparare artileristică de ore întregi au atacat pozițiunea noastră. La ferma Navorin au pătruns în unele locuri până în pozițiunile noastre, dar prin un contraatac i-am scos iarăși și au lăsat în mâinile noastre pe lângă considerabile jertfe sângeroase, 4 ofițeri și 100 soldați. În Lorena franceză, Francezii au pierdut înălțimea ce se ridică la sud de Leintrey, care a fost obiectul multor lupte. Am făcut prizonieri un ofițer și 70 soldați și am capturat o mitralieră și 4 svârlițoare de mine.

Pe frontul oriental: Grupul mareșalului Hindenburg: În fața Dünaburgului am ocupat cu asalt la sud de Ilubst, Karbulovka și pozițiunea dușmană, de ambele părți ale acestei localități pe o întindere de 4 kilometri. Am făcut prizonieri 4 ofițeri și 1356 soldați și am capturat 3 mitraliere. În lupta ce s'a dat lângă Nefedy la sud de lacul Wischniew am făcut prizonieri 135 Ruși. Dușmanul a renunțat să repețească atacuri mai mari.

Grupul prințului mareșal Leopold de Bavaria: La nord de Koselischki precum și la Labusy și Salumzi am respins cu ușurință atacurile rusești.

Grupul mareșalului Linsingen: La sud-vest de Pinsk am ocupat cu asalt localitățile Komoru și Prykladnik. La Wolke-Bereznianske și la sud-vest de Kunokewola l-am respins pe dușman peste Styr. Atacurile dușmane întreprinse dealungul căii ferate Kowel-Rovno au dat greș.

Pe frontul din Balcan: Cele două armate din grupul nou format sub conducerea mareșalului Mackensen au trecut cu forța lor principală Dunărea și Sava. Punând stăpânire trupele germane din armata generalului de infanterie Kövess pe insula Tiganului și pe înălțimile ce se ridică la sud-vest de Belgrad, a reușit acestei armate să câștige aliaților cea mai mare parte din orașul Belgrad. Trupe austro-ungare au luat cu asalt citadela și partea nordică a Belgradului, iar trupele germane conacul cel nou. Trupele continuă să înainteze prin partea sudică a orașului. Armata generalului Galwitz a forțat trecerea peste Dunăre în diferite puncte în jos de Semendria și împinge pe dușman pretutindeni spre sud.

Budapesta, 10 Octomvrie. — Se comunică dela cartierul principal:

Pe frontul rusec: Rușii n'au încetat nici ieri să atace, dar atacurile lor au fost fără rezultat ca și până aci. În Galiția orientală, unde unele unități de trupe rusești au pierdut cu prilejul atacurilor începute în zilele din urmă câteodată chiar jumătate din contingentul lor, Rușii au atecat frontul dela Strypa. Dușmanul respins a părăsit câmpul de luptă în unele locuri în fugă disordonată. În Wolhinia o divizie de a noastră a numărat, în fața obstacolelor noastre după respingerea unui atac 500 cadavre rusești. Numărul prizonierilor anunțați ieri a crescut cu o altă mie de soldați. Intențiunea dușmanului de a trece la nord de Cartoriak iarăși pe țărmul vestic al Styrlului am zădărnicit-o cu focul nostru.

Pe frontul italian: Pe întreg frontul situația e neșchimbată. Dușmanul nu s'a mai hotărât să mai întreprindă vre-un atac mai mare împotriva platoului Vieregereuth. Atacurile trupelor mai mici s'au prăbușit de-

plorabil. Italianii au pierdut aci în zilele din urmă cam la 2000 oameni.

Pe frontul sud-oriental: Trupele ces. și reg. au înaintat cu succes la nord de Maciva și Obrenovaț. După luptele desparate ce s'au dat pe străzi, trupele austro-ungare și germane, cari au intrat în Belgrad, au curățit orașul de dușman și acum întreprind atacuri împotriva înălțimilor ce se ridică la sud-est și sud-vest de oraș. Pe cursul râului mai în jos, aliații noștri au trecut pe țărmul sudic al Dunării cu mari forțe și l-au scos pe dușman din mai multe pozițiuni. După învingerea dificultăților în legătură cu trecerea peste întinderea mare a râului, comandantii și trupele noastre își aduc aminte în rapoartele lor cu o caldă recunoștință despre activitatea eroică și neobosită a bravilor noștri soldați de poduri și despre colaborarea jertfitoare a flotei noastre de pe Dunăre.

Berlin, 10 Octomvrie. — Se comunică dela marele cartier principal:

Pe frontul occidental: Pe înălțimile ce se ridică la est de Souchez, Francezii au pierdut câteva tranșee. A căzut în mâinile noastre și o mitralieră. În Champagne am recăștigat prin un contraatac 100 metri pe o lungime de 4 kilometri din teritoriul care l-am pierdut la Tahure.

Pe frontul oriental: Grupul mareșalului Hindenburg: Rușii au încercat să recăștige pozițiunile cari i le-am luat la Garbulovka (la vest de Dünaburg). S'au desfășurat lupte pept la pept, cari s'au terminat cu respingerea dușmanului. La nord de calea ferată dintre Dünaburg și Ponieviet (la vest de Illusk) am ocupat pozițiunile dușmane în o lărgime cam de 8 kilometri. Am făcut prizonieri 6 ofițeri și 750 soldați și am capturat 5 mitraliere.

Grupul prințului mareșal Leopold de Bavaria: La sud-vest de Pinsk am ocupat cu asalt comuna Sincici, iar în regiunea Kuchocka, Wda, precum și Jeziczey luptele de cavalerie decurg încă. Pe frontul dintre Rafalowke și calea ferată Kowel-Rowno am respins multiple atacuri ale dușmanului și am făcut prizonieri 383 Ruși. Armata generalului conte Bothmer a respins mari forțe la nord-vest de Tarnopol.

Pe frontul din Balcan: Orașul Belgrad, precum și înălțimile ce se găsesc la sud-vest și sud-est de oraș sunt acum în stăpânirea noastră, după lupta ce am avut-o. Mai spre sud unde s'a opus, l-am respins pe dușman deasemenea. Trupele noastre continuă să înainteze.

Războiul european.

Declarațiile ministrului sârbesc la Paris.

Paris. — Ministrul sârb la Paris, d. *Vesnici*, a fost intervievat de „Le Temps” asupra actualei situații balcanice. În interviu lung se precisează promisiunile pe cari le-a făcut Germanii Bulgarilor în cazul că vor intra în războiu. Bulgarii au fost foarte satisfăcuți și au decretat mobilizarea. Promisiunile sunt aceste: Bulgaria va avea nu numai Macedonia întreagă, cu Cavalla și Salonicul, ci și o mare parte din Albania”. Ministrul *Vesnici* declară că aceste promisiuni lovesc interesele naționale ale Greciei și războiul Bulgariei cu aceasta este inevitabil.

Un îndrăzneț plan militar urmat de Bulgari.

Berlin. — Sosesc aci știri, că Bulgarii au concentrat mari forțe armate la Strumița, cu scopul ca să taie legătura ferată între Salonic și Nis, astfel că trupele Inteligerei cari au debarcat pe coastele grecești să nu-și poată continua drumul spre Serbia, pe mica linie ferată ce există acolo.

Reprezentanții Inteligerei la noul ministru al Greciei.

Atena. — Vineri s'au prezentat la noul prim-ministru grec, *Zaimis*, ambasadorii Angliei, Franței și Italiei. Întrebându-l care e politica noului guvern, *Zaimis* a răspuns, că după terminarea consiliului de miniștri, va face o declarație asupra programului guvernului, dar de pe acum e în măsură să afirme că politica noului guvern grec nu va fi decât o politică grecească, și că prin urmare Grecia nu va servi nici politicii Inteligerei, nici politicii puterilor centrale. Și în viitor Grecia își va mentine neutralitatea

armată, va aștepta desfășurarea evenimentelor din Balcani și-și va schimba atitudinea numai dacă marele interese naționale vor reclama aceasta.

Ce se petrece în Bucovina?

Burdujeni. — De câteva zile, — după știrile particulare sosite la Suceava, — Rușii fac mari eforturi, pentru a putea pătrunde în Bucovina, prin punctul Boian—Tureni, unde au avut loc în ultimul timp mari lupte de artilerie între ambii beligeranți, deoarece cu toate atacurile îndârjite ale Rușilor, Austro-Germanii au opus o rezistență eroică, dând și un contraatac puternic, cu care prilej au putut respinge din nou pe inamic spre vechile sale pozițiuni.

Cu toate acestea, zilnic aproape se produc ciocniri sângeroase între ambii adversari, la granița Basarabiei, provocate fiind de către dese atacuri ale Rușilor.

Dar aceste lupte momentan nu pot schimba de loc situația pe deplin favorabilă a trupelor aliate. — (Z.)

Un guvern de prim-miniștri în Grecia.

Atena. — Cei cinci foști prim-miniștri ai Greciei, *Zaimis*, *Dragumis*, *Rhalls*, *Theotokis* și *Gunaris* — au format noul guvern grec. Se afirmă că partidul lui *Venizelos* va sprijini noul guvern, pentru a împiedeca o complicare a situației printr-o disolvare a camerei.

Ziarele grecești aduc amănunte interesante despre conflictul ce a izbucnit între regele Constantin și *Venizelos*. Regele Greciei a aflat că *Venizelos* era pe deplin înțeles cu Inteligerea, că Grecia să sprijine acțiunea Inteligerei contra armatelor centrale în Balcani.

Căderea lui *Venizelos* a provocat mare senzație și surprindere în Italia, Anglia, Franța și România.

Presă franceză vorbește despre o lovitură de stat în Grecia, la care nu s'a așteptat nimeni. Dar debarcarea de trupe la Salonic va continua. Expediția Inteligerei în Macedonia ar fi fost cu mult înlesnită printr-o colaborare a Greciei. Intervenția Greciei — scriu ziarele franceze — ar fi provocat și intervenția României.

Trupe bulgare la frontiera Greciei.

Atena. — „Messenger d'Athènes” scrie: „După știri sigure din Sofia, cinci divizii bulgare din cele de curând mobilizate, adică 150,000 oameni, vor fi trimise spre frontiera greacă. La Tatar-Bazargic; pe linia Filipopol-Sofia, la o mică distanță de Nevrocop și deci de frontiera greacă, se cară munițiuni, echipamente, făină, cuptoare de campanie etc. din depozitele militare dela Filipopol. Fără îndoială că aceste preparative se fac în vederea aprovizionării armatei ce se concentrează spre frontierele greco-bulgare, căci dela Nevrocop până la frontiera greacă mai există drumurile turcești în stare perfectă și dela Nevrocop la Tatar-Bazargic de mult timp încă Bulgarii au construit șosele duble”.

Mișcări de trupe în Serbia și Grecia.

T.-Severin. — Din Clătova se anunță că atât trenurile de pasageri cât și cele de marfă s'au suspendat, pentru 2 săptămâni din cauza transporturilor de trupe ce se fac atât în Serbia cât și în Grecia cu destinație la granițele bulgare.

Ofițeri francezi în Serbia.

Roma. — Din Paris se anunță că ministrul de războiu francez a hotărât trimiterea unui mare număr de ofițeri superiori francezi în Serbia.

Pregătirile României.

Rotterdam. — Agenția Reuter anunță, că în întreaga România la frontiere se observă mișcări febrile militare.

Prințul L. Windischgrätz în Sofia.

Sofia. — Prințul Ludwig Windischgrätz a sosit aci. Prințul a descins la „Hotel Bulgaria”.

D. *Zaimis* tratează cu d. *Venizelos*.

Paris. — Ag. Havas. — Debarcarea aliaților la Salonic se face fără întrerupere. Se spune că d. *Zaimis* urmează tratative cu d. *Venizelos*, pentru a obține un vot de încredere în

cameră. D. Zaimis a declarat, dlui Venizelos, că întrucât, guvernul n'ar obține votul de încredere al camerei, ci pur și simplu ar lua la cunoștință, această cerere, guvernul nu dispune de autoritatea ce i se cere s'o aibă pentru a putea rezolvi actualele grave probleme.

INFORMAȚIUNI.

Arad, 11 Octombrie 1915,
Episoade din războiu.

Un ofițer român spune unul soldat:

— Să vie sergentul dela ploneri, am o vorbă cu el!... Sosind sergentul, ofițerul vorbește apăsător, privind aspru în ochii sergentului:

— Am trecut mai înainte pe lângă mormântul sărmanului meu soldat *George Ardelean*... Știi cum l-a fost scris numele pe crucea dela cap? — *Argyeldn Georg*. Ce să fie astal?

Sergentul roșește până în urechi și răspunde:

— Domnule locotenent! nu am fost de față când s'a făcut crucea, dar facem alta numaidecât!...” Și plecă grăbit.

Un soldat român din Bucovina ajunge bolnav într-o stațiune de carantină din nordul Ungariei. La primire s'a petrecut între dânsul și funcționarul militar al carantinei, care luase naționalul soldaților sosiți, următorul dialog:

— De unde ești, — întrebă funcționarul.

— Din Bucovina, — răspunse bucovineanul.

— Ești va să zică Rutean! — continuă funcționarul.

— Ba nu, sunt Român!

— Nu se poate, în senzul ordinațiunii celei mai nou: cel din Ungaria — sunt Maghiari, cel din Boemia, Silezia sunt Boemi, cel din Austria de Jos, Carinția, Austria de sus sunt Nemți, — cel din Croația și Slavonia — Croați, iar cel din Galiția și Bucovina sunt — Ruteni... va să zică ești Rutean, ai înțeles!

— La poruncă — răspunse soldatul român. Ieșind din cancelarie bombăni:

— *Mare zăpăceală* mai face războiul ăsta!

La prezintarea corpului ofițeresc generalului, ce a trecut în revistă regimentul, se prezintă un locotenent.

— Excelență! X. Y. locotenent în rezervă.

Generalul zimbeste jovial:

— Spune-mi dle locotenent, nu uita încă partea a doua a titlului — în rezervă? E de prisos — nu ți se pare, — și răsce cu poftă.

Generalul trecând înaintea frontului ofițerilor, se oprește înaintea unui stegar decorat cu trei medalii de vitejie: medalia de bronz, cea de argint cl. I. și cl. II.

Generalul, vădit încântat, grăi:

— Grăbește să-ți smulgi și a patra: cea de aur, căci în curând o să fi locotenent și atunci nu ți se mai poate conferi.

La câteva zile, la un atac stegarul fu grav rănit. A treia zi muri. Iar în ordinul de zi se publicase că l s'a conferit și medalia de aur.

Nu a întârziat, l s'a conferit înainte de a ajunge locotenent. Cerdac.

După un atac foarte violent dat din partea Rusilor și respus de trupele noastre, un prinț din casa Imperială austriacă, aflându-se pe câmpul de luptă a întrebă:

— Domnule colonel! Din ce fel de naționalități e compusă trupa care a respus atacul cel mare rusesc? Colonelul a răspuns:

— Alteță Imperială! Aici avem Unguri, Sași și Români.

Un plutonier rezervist înțelegând întrebarea prințului și răspunsul colonelului, a sărit înaintea prințului și a zis:

Alteță, înștiințez cu supunere, aici la respingerea acestui atac suntem 80 procente Români.

Rezervistul mai sus amintit se află acum concedat într-o comună din jurul Năsăudului și întâmplarea aceea e spusă de dânsul. (Coresp.)

Erolul regimentului 33. Dădusem informația că *Iosif Herșău*, portarul „Românului”, a fost decorat zilele trecute cu medalia de argint clasa a II-a pentru viejie. Acum aflăm pentruce: în fruntea plutonului său a făcut un atac la Zlota-Lipa asupra pozițiilor rusești, a capturat o mitralieră, a prins 44 de Ruși și un sublocotenent.

INSTIINTARE PENTRU CEI CARI VREAU SĂ TRIMITĂ BANI PRISONIERILOR DIN RUSIA, ITALIA ȘI SERBIA. Suntem rugați să anunțăm în coloanele ziarului nostru, că prin mijlocirea fruntașului nostru Institut „Victoria” din Arad se poate trimite bani prizonierilor noștri aflători în Rusia, Italia și Serbia. Deci toți acela cari se adresează în acest senz institutul „Victoria”, să scrie legibil și cu litere latine adresa exactă a prizonierului. Să se știe, însă, că pentru trimitere nu se primesc sume mai mici de 50 coroane.

Regele Ferdinand. Astăzi, 28 Sept. st. v., se împlinește, un an dela venirea pe Tronul României a Majestății Sale regelui Ferdinand.

Tara Românească încă n'a numărat în istoria sa un an de generală învălmășală ca aceasta de domnie a Maj. Sale.

Cu inimă de frate ne interesăm de destinele regatului român și câtă bucurie ne umple sufletul când îl vedem stimat și temut de marile puteri din cele două grupe beligerante. Importanța regatului român în actuala conflagrație crește mereu și o hotărâre a Tronului trage în balanța războiului mult.

Tocmai de aceea pentru că hotărârile dela Tron să fie cele mai chibzuite, nădăjdum și noi cu generalul Crăiniceanu, ca patimile, vanitățile, lingușirile să înceteze, în jurul Tronului să domniască lumină, liniște, seninătate, cum se cuvine în ceasuri supreme, de mari răspunderi.

Atunci domnia regelui Ferdinand va fi glorioasă, binecuvântată pentru întreg neamul românesc.

Intrunirea Ardelenilor la Liga Culturală. Ni se anunță din București: Joi seara la orele 8 jumătate, convocați de d. profesor universitar *Simion Măndrescu* s'au adunat în localul Ligei Culturale, foarte numeroși Ardeleni și Bucovineni. În lipsa părintelui *Lucaciu*, prezidentul Ligei, care este bolnav — d. *Măndrescu* a deschis ședința, făcând o largă expunere a celor întreprinse până în prezent de Liga Culturală, pentru înfăptuirea primului demers al îndrumării spre realizarea idealului național.

Pentru ca lupta să fie mai eficace să ne adunăm cu toții sub cutele unui singur tricolar, să contopim partidele într-o mare federație unionistă: aceasta este hotărârea tuturor bărbaților politici, pe care-i vom urma până la moarte.

Pentru ca țelul ce ni-l propunem să ajungă la rezultatul final, propun. ca într'un singur glas să proclamăm de șef pe d. *Nicolae Filipescu*, marele nostru naționalist. (Urale îndelungate.)

D. Iuliu Vrăbiescu, deputat de Dolj, vorbește despre idealul românesc. Indeamnă pe toți bunli Români să-și strângă rândurile și să lupte până la ultima suflare pentru înfrunghirea visului secular al tuturor Românilor.

D. Leonte Moldovanu, senator de Brăila, spune că e timpul să ne facem datoria, căci nu mai așa vom merita numele de Români. Să jurăm aci cu toții că nu ne vom desarma până ce nu ne vom fi făcut pe deplin datoria către neam și moșie. (Asistența răspunde în cor: Jurăm!)

Dela Ligă, cei prezenți au pornit'o în corpore, pe la biserica Albă, la locuința dlui *Take Ionescu*.

Acolo aștepta șeful partidului conservator democrat. **D. Ionescu** s'a urcat într'un automobil și de acolo a vorbit manifestanților, cărora le-a adus la cunoștință că tocmai se sfătuia cu fruntașii grupării dsale cu privire la acțiunea pe care are de gând s'o înceapă.

Dela d. Ionescu manifestanții s'au dus la d. *Nicolae Filipescu*. Acolo a vorbit un transilvănean, căruia i-a răspuns d. Filipescu. D-sa a rugat pe manifestanții să aibă încredere în d-sa și în izbânda „Federației Unioniste”. Dela d. Filipescu manifestanții s'au împrăștiat.

Accident de aviație la Cotroceni. Se anunță din București: D. căpitan *Popovici*, unul dintre cei mai îndrăzneți aviatori ai noștri, făcând

Sâmbătă câteva viraje pe câmpul dela Cotroceni a avut un accident provocat de motorul aparatului. Căzând cu aparatul dela o înălțime de câțiva metri, d. căpitan *Popovici* s'a ales cu câteva răni la cap. Aparatul are stricăciuni însemnate.

„Slovensky Dennik” — suspendat. Se anunță din Budapesta: Ministrul de interne ungar a interzis apariția ziarului cotidian național al Slovacilor, „Slovensky Dennik”, care se edita la Budapesta de „Societatea de editură de ziare și cărți din Budapesta”. Ca motiv al acestei suspendări se dă că: „cuprinsul acestui ziar periclită interesele conducerii războiului”.

Ultima oră.

TRUPELE NOASTRE ATACĂ A DOUA LINIE DE APĂRARE A SĂRBILOR.

Budapesta. — Se comunică dela cartierul pressei: A doua linie de apărare a Sârbilor o formează colinele ce împrejmuesc Belgradul dinspre sud. Sârbii au fortificat și această linie de apărare. Sub scutul artileriei, trupele noastre sunt în ofensivă pe întreaga linie. Sârbii, sub scutul artileriei lor, se apără cu tenacitatea pe care au dezvoltat-o în luptele de stradă din Belgrad.

Ofensiva noastră spre sud dela Belgrad, precum și la frontiera Bosniei progresează foarte favorabil.

ROMÂNIA ȘI CHESTIA DUNĂREI.

Galati. — D. Em. Porumbaru, ministru de externe însoțit de d. Duiliu Zamfirescu, ministru plenipotențiar și delegatul României în comisia dunăreană, și d. Conțescu din ministerul de externe cu dna a sosit în orașul nostru venind pe bordul iahtului comisiei dunărene, dela Sulina, unde a luat parte la lucrările comisiei dunărene. La orele 4 d. a. d. ministru a făcut vizite membrilor comisiei dunărene și șefilor autorităților din localitate. Seara la orele 8 pe bordul iahtului a avut loc o masă întinsă, la care a asistat d. prefect Gussi cu dna. La orele 10 seara d. ministru și însoțitorii săi au părăsit orașul nostru.

Vorbind despre vizita dlor miniștri Porumbaru la Sulina, oficiosul guvernului român, „L'Independance Roumaine” spune, că această vizită la Sulina, când chestiunea Dunărei este foarte discutată, înseamnă că guvernul român poartă o deosebită grijă acestei chestiuni.

CONSILIU DE MINIȘTRI ROMÂN.

București. — Un consiliu de miniștri a avut loc Mercuri la București. Oficiosul „L'Independance Roumaine” publică următorul comunicat cu privire la acest consiliu:

„Consiliul s'a ocupat de chestiunile economice ale țării și a discutat asupra măsurilor ce sunt de luat cu privire la îmbunătățirea situației agricultorilor.

Dnii miniștri au examinat și situațiunea externă”.

Inregistrând acest comunicat ziarul „Ziua” scrie:

Putem adăoga la comunicatul „Independenței”, că în cercurile liberale se mai afirmă că după examinarea situațiunei externe, consiliul a găsit că nu e loc pentru o schimbare a atitudinii României, care va continua să rămâie neutră și nu va mobiliza.

Redactor responsabil: Constantin Savu.

POSTA ADMINISTRATIEI.

Trăian Căltun, Borloveni. Am primit 7 cor. în abonament până la 31 Decembrie 1915.

Dr. Gheorghe Luția, Câmpulung. Am primit 10 cor. în abonament până la 10 Aprilie 1916.

Teodor Șeulean, Beclean. Am primit 14 cor. în abonament până la 31 Ianuarie 1916.

Gheorghe Stefan, Murășosorheiu. Am primit 6 cor. în abonament până la 15 Sept. 1915. Abonamentul pe 3 luni face 7 cor.

George Vior, Jdovar. Am primit 7 cor. în abonament până la 31 Decembrie 1915.

Lista manualelor școlare

pe anul 1915/1916 pentru școlile populare aprobate de ministerul cultelor și super. bis. precum și recvizitelor școlare.

De vânzare la **Librăria Concordia, Arad str. Deák-Ferenc 20.**

Nicolae Crișmariu: Istorioare biblice ed. IV.	0.45
N. Crișmariu: Istorioare bisericesti ed. II.	0.40
Nicolae Crișmariu: Catechism ed. II.	0.40
Petru Barbu: Istorioare religioase morale I-a Carte de religione	0.30
Petru Barbu: Istorioare biblice II-a Carte de religione ed. XIII. 1913	0.30
Petru Barbu: Istorioare Bisericești III-a Carte de religione ed. IX. 1914	0.30
Petru Barbu: Catechism IV a Carte de religione ed. IV. 1914	0.40
Petru Popa: Istorioare biblice ed. II.	0.45
Traian Vășan: Istorioare biblice pentru ucenici ed. III.	0.30
Traian Vășan: Din liturgia bisericii ortodoxe	0.70
David Voniga: Micul catehism ed. I.	0.24
» Istorioare biblice ed. II.	0.50
Silviu Bichicean: Rugăciuni	0.10
Rugăciunile școlarilor și cântări bisericesti pentru școlile popor. rom.	0.50
Iosif Moldovan și soții: Abcdar român ed. X. Nr. aprob. min. 21416/1914 VI. c.	0.40
Iosif Moldovan: A doua carte de cetire ed. VII. Nr. 136812/1912	0.40
Iosif Moldovan: A treia carte de cetire ed. V. Nr. 21417/1914 VI. c.	0.60
Iosif Moldovan: A patra carte de cetire ed. III. Nr. 52389/1914	0.60
Iosif Moldovan: Carte de cetire pentru cl. V. și VI. ed. II. 103233/1910	1.00
I. Groșorean și I. Moldovan: Limba maghiară p. I. ed. IV. Nr. min. 105836/1914	0.50
I. Groșorean și I. Moldovan: Limba maghiară p. II. ed. I. Nr. min. 105836/1908	0.50
I. Groșorean: Gramatica română ed. III.	0.50
Iuliu Vuia: Abcdar rom. metoda Gabel ed. VII.	0.40
Iuliu Vuia: Abcdar ilustrat ediția X. Nr. 15270/1912	0.40
Iuliu Vuia: Carte de cetire rom. pentru cl. II. ed. VI. Nr. 104220/1912	0.40
Iuliu Vuia: Carte de cetire rom. pentru cl. III. ed. VII. Nr. 131332/1912	0.50
Iuliu Vuia: Carte de cetire rom. pentru cl. IV. ed. VII. apr. minist. Nr. 127381/1912	0.60
Iuliu Vuia: Carte de cetire rom. pentru cl. V. și VI. ed. IV. apr. minist. 100967/1912	1.20
Iuliu Vuia: Curs practic de limba română ed. IX. Nr. 76642/1913	0.60
Iuliu Vuia: Instrucțiunea metodei sunetelor vii a lui I. Gabel	0.80
Iuliu Vuia: Carte de învățătură pentru școlile de repetițiune economică, ultimii ani ai școlii populare	1.50
I. Vancu: Exerciții intuitive	0.50
Iuliu Vuia: Curs practic de I. maghiară partea I. ediția X. Nr. aprobări minist. 127380/1912	0.50
Iuliu Vuia: Curs practic de limba maghiară partea II. ediția VIII. Nr. aprob. minist. 127380/1912	0.50
Szabó-Dirlea: Curs practic I. magh. partea I. ed. I. aprob. min. Nr. 99941/1909	0.50
Szabó-Dirlea: Curs practic de limba magh. partea II. ed. I. apr. min. Nr. 99941/1909	0.60
Iuliu Vuia: Curs practic de aritmetică pt. cl. II-IV ed. IX aprob. min. 74731/1914	0.60
Iuliu Vuia: Curs practic de aritmetică și geometrie ed. V. pentru cl. 5-6 îndreptată Nr. 104755/1913	0.60
R. Vuia: Elemente de geografie și constituție pentru cl. III-IV. ediția VIII. Nr. 97819/1912	0.60
Iuliu Vuia: Curs practic pentru istoria Ungariei ed. I. Nr. 128134/1913	0.50
R. Vuia: Curs practic din istoria naturală ed. II. apr. min. Nr. 104754/1913	0.60
Iuliu Vuia: Curs practic de economia rațională ed. II. apr. min. Nr. 10498/1912	0.60

Iuliu Vuia: Curs practic de fizică și chimie ed. V. apr. min. Nr. 108725/1913	0.50
T. Popovici: Carte de cântece partea I. și II.	1.60
Petru Hădan: Abcedar »Soarele« pentru copii începători și adulți analfabeți după metoda imitațiunei	0.50
Petru Hădan: Căluza la folosirea abecedarului »Soarele«	0.50
Literile mobile	2.50
Tăbliță la abcedar	0.20
Tabele de cetire românești la abcedarul lui Iosif Moldovan și soții	6.—
Aviz școlar. — Iskolaí értesítő	0.30
Caete (I bele, scrisori) pentru caligrafia rom., maghiară sau pentru dictando și comput à 8 fol 100 bucăți	1.60
Caete pentru desemn punctate și cu modele Nr. 1, 2, 3, 4 și 5 bucata à	0.08
Ceruze (creoane) de calitate extrafină duzina (12 bucăți) à 18, 24, 36, 40, 60 fileri și	1.10
Ceruze colorate (Pastel) cutia à — 10 și	0.20
Condeie (penițe de aluminium în cutii à 1 gross (144 bucați) à 1.—, 1.60, 1.80.	2.40
Cerneală neagră sau antracen, fabrica cea mai cea mai bună, litru în borcan de pământ	2.40
Tăblițe de piatră în rame de lemn I-a calitate, duzina (12 buc.) Nr. 2 cor. 3.90, Nr. 3 cor.	5.—
Gumă de șters, duzina (12 buc.) à 30, 50,	0.80
Tocuri (coade, cotoare) pentru condeie, duzina (12 buc.) à 16, 20, 50 fil. li	1.20
Propise (corecte de examen 100 bucăți	1.30
Anuar școlar (Évkönyv) pentru 80 elevi Cor. 6.—, 120 elevi Cor. 7.—, 160 elevi	8.—

Cărți literare, populare, de rugăciuni etc.

Cantorul bisericesc sau cuprinsul Vecerniei, Utreniei și Liturghiei pe opt glasuri împreună cu rânduiala serviciului tuturor săbătorilor de peste întreg anul și a tipicului bisericesc. Aranjat de învățătorul George Bujigan. Prețul broșat Cor. 10. — Legat în pânză Cor. 12. — În piele.	14.—
Mic Acaftist întru Mărirea lui Dumnezeu. Carte de rugăciuni pentru tot creștinul intristat și năcăjit. Legată în negru aurit (13 × 9 cm.) 70 fil. și	1.—
Acaftistul Preasfintel Născătoare de D-zeu și alte rugăciuni. Legat Cor. 1.20 și 1.60. În pânză, aurit 1.75. În piele roșie 3.20. În piele neagră 3.80 și 5.20. În piele brună	5.20
Patima și moartea Domnului și Mântuitorului nostru Isus Hristos. Legată.	2.—
Laudă lui Dumnezeu. Carte de rugăciuni pentru credincioșii de religionea ortodoxă română. Legată în negru, aurită (11½ cm. × 8 cm.)	1.—
Noul testament al mântuitorului nostru Isus Hristos. Legat	0.50
Noul testament și Psalmii. Legat	0.70
Mântuirea sufletului Carte de rugăciuni Legată	0.80
Carte de rugăciuni pentru tinerimea evlavioasă. de un prieten al copiilor. Legată	0.44
Icoana sufletului. Carte de rugăciuni și cântări bisericesti. Legată simplu 1 cor. în pânză	1.60
Carte de rugăciuni și cântări cu un adaus de cuvinte mângâietoare și îndemnuri morale scoase din Sf. Scriptură. Legată	0.80
Carte de rugăciuni pentru folosul și mângâierea fie-cărui creștin. Intocmită de Iero. diachonul Damaschin din Sfânta Mănăstire Sinaia 250. Legată în piele	5.—
Manual de cântări bisericesti sau Octoihul mic. Legat Cor. 1.60, 2.— în piele	3.20
Culegere de cântări bisericesti. Legată	0.30
Epistolia Dlui Nostru Isus Hristos Legată à 20 și	0.30

Păscăle sau carte de zodii așezată pe 7 planete. Ediția a patra corectată și revizuită cu privire la mai multe cerințe	2.—
Înțimțarea adecă floarea poeziei naționale	0.60
Legende, balade și poezii	0.32
A. Cotruș. »Sărbătoarea Morții« (1914-1915) Versuri	1.50
Al. Ciura. »În războiu« Schițe	1.—
Becescu Gh.—Silvan. »În fața morței« Nuvele	1.50
Benardin de Saint-Pierre »Paul și Virginia« »Coliba indiană«	1.—
N. Pora. »Între viață și moarte« Nuvele	2.—
Ioan Rusu-Ștrianu, Schițe și nuvele inedite	1.50
A. Malor »Făt frumos« Poem dramatic în acte	2.—
Guy de Maupassant »Inima noastră« Roman	2.—
N. Zaharia »Sentimente-Pasiuni« (Patriotismul. Bunătatea. Răutatea. Măștișzitate. Amiciția. Disprețul. Afinitatea sufletească. Resemnarea. Lașitatea. Timiditatea. Sinceritatea. Gelozia) 2 Cor. ed. de lux	2.50
I. C. Apostol »Cuza-Vodă și reforma sa în biserica română«	0.60
Dr. B. Bastota, medic »Despre lungoare« (Febra tifoidă, Tiphus abdominalis)	0.20
Dr. B. Bastota, medic »Anemia« (Lipsa de sânge) o consultație medicală	0.30
Doctorul de casă sau Dicționarul Sănătății. Împodobit cu 315 chipuri și peste 800 pagini de Doctorul Vasile Bianu. Prețul	15.—
Aurel C. Popovici. »Naționalism sau democrație«. O critică a civilizațiunii moderne	2.—
N. Iorga. »Cugeări«	2.50
» » Sate și preoți din Ardeal	2.50
» » Viața femellor în trecutul românesc	1.75
Em. Origorowitza. »Chipuri și graluri din Bucovina«	2.50
N. N. Beldicoanu. »Chipuri dela Mahala«	1.50
Radu Baltag. »Feciorul«	1.50
M. Sadoveanu. »Amintirile Căpraruului Gheorghită«	2.—
M. Sadoveanu. »O istorie de demult«	2.—
M. Sadoveanu. »Apa morților« Roman	2.—
» » »Bordeenii și alte povestiri«	2.—
Ecaterina Pitts. »Poezii«	1.50
S. Măhedini. »Către noua generație«	1.50
Emilia Tallor. »Din tainele simțirei. Nuvele și schițe	1.50
I. Slavici. »Povești«	1.50
Al. I. Odobescu. »Opere complete« în 3 volume. Prețul unui volum	1.50
C. Negruzi. »Opere complete« Vol. I. Proză	1.50
C. Negruzi. »Opere complete« Vol. II. Poezii	1.50
C. Negruzi. »Opere complete« Vol. III. Teatru	1.50
C. Negri. Versuri, proză, scrisori. Cu un studiu asupra vieții și scrierilor sale de E. Găricanu	1.50
N. Năcolănu. C. Stamat, V. Cârlova Bibliotecă scriitorilor români	1.50
Henry Murger. »Viață de Boem«	2.—
Guy de Maupassant. »Povești alese« Traducere de M. Sadoveanu	2.—
Tereza Stratilescu. Educația fizică, intelectuală și morală. Constatări cu mamele și educatoarele fetelor de școlile secundare	2.—
Marian-Simianescu-Rimniceanu. Proprietăți artistice. Articole, teoretice și date de seamă	2.—
George Panu. Amintiri dela »Junimea« din Iași volumul I. Cor. 2— volumul II.	3.—
Silvestru Moldovan. »Ardealul« I. Țăuturile de pe Olt	1.80
Silvestru Moldovan. »Ardealul« II. Țăuturile de pe Mureș	— 90
G. I. Brălleanu. Spiritul critic în Cultura românească	2.—
Victor Eftimiu. »Înșiră-te Mărgărite« Poem fantastic în două părți (4. acte)	2.—
A. Dăscălușanu, profesor universitar. Istoria limbii și literaturii române. Ed. II-a	4.50
Zaharia Bărsan. Impresii de teatru din Ardeal	1.50

TELEFON
NRUL. 750.

CEL MAI MODERN INSTITUT
TIPOGRAFIC ROMÂNESC DIN
UNGARIA ȘI TRANSILVANIA

TELEFON
NRUL. 750.

„CONCORDIA“

SOCIETATE PE ACȚIUNI.

ARAD

STRADA ZRINYI. NRUL. 1|a.

Fiind aprovizionat cu cele mai moderne mașini din străinătate și patrie ca: mașini de cules, mașini de tipar, mașini de tăiat și mașini de vărsat clișeie, precum și cu cele mai moderne litere primește spre executare tot felul de opuri, reviste, foi, placate, registre tipărituri pentru bănci și societăți, precum și tipărituri advocațiale, invitații de logodnă, cununie și pentru petreceri. Anunțuri funebre se execută cu cea mai mare urgență. Se execută tot felul de lucrări de aceasta branșă dela cele mai simple până la cele mai fine.

**Executare
promptă. :**

**Prețuri :
moderate :**